

SPIS TREŚCI

Przedmowa, nap. Leon Wasilewski	Str. V
Opracowanie II wydania «Dziejów myśli polit.», nap. Józef Feldman	IX

Wstęp.

I. Przeobrażenia ideowe w społeczeństwie polskim XVIII w. Powstanie nowoczesnych orientacji politycznych. Myśl reformy wewnętrznej	1
II. Uratowanie świadomości narodowej w dobie Legionów i Ks. Warszawskiego. Charakter europejski sprawy polskiej w okresie 1815—1863. Postawa gabinetów i ludów. Kierunki polityki polskiej	3
III. Hotel Lambert. Obóz demokratyczny. Oddziaływanie sprawy polskiej na politykę europejską. Wpływ Polaków na kształtowanie się ideologii innych narodów	6
IV. Praca organiczna. Problem przebudowy społecznej. Zróżnicowanie myśli politycznej i pogłębienie patriotyzmu	9
V. Wpływ 1863 roku na całokształt sprawy polskiej. Nowe warunki	11

KSIĘGA PIERWSZA.

Orientacja austriacka.

I. Stosunki polsko-austriackie za dawnej Rzpltej. Pod maską życzliwości utajony antagonizm. Habsburgowie a Polska w XVI i XVII w.	13
II. Wrogość Austrii wobec polskich zamierzeń reformatorskich w XVIII w. Pierwszy rozbiór i jego następstwa. W dobie Sejmu W. i Insurekcji. Orientacja polsko-austriacka w sformułowaniu W. Dzieduszyckiego	16
III. Zwolennicy oparcia o Austrię w dobie Legionów. Rządy austriackie na ziemiach polskich. Przebudzenie się uczuć patriotycznych w Galicji. Metternich wobec sprawy polskiej	19
IV. Po kongresie wiedeńskim. W przededniu powstania listopadowego. Polityka Austrii w r. 1831	24
V. Kierunek oparcia o Austrię na W. Emigracji. Prześladowanie żywiołów patriotycznych w Galicji. Rok 1848	28
VI. Austrija a sprawa polska w dobie wojny krymskiej. Bismarck o pożytku wynikającym dla Wiednia z odbudowy Polski. Dyplom październikowy 1860. Austrija a powstanie styczniowe	32

	Str.
VII. Rosyjska zemsta po r. 1863. Upadek ducha wśród konserwatystów. Głos P. Popiela i Anonima	39
VIII. Emigracja po 1863. Czerwoni i umiarkowani. Zwolennicy pracy organicznej. Rezygnacja Hotelu Lambert z pracy politycznej	43
IX. Zabór pruski w pierwszych latach rządów Bismarcka. Polityka ks. Ledochowskiego	50
X. Nowe widoki w Austrii. Konserwatyści krakowscy a Gołuchowski. Polityka czarno-żółta w r. 1866. Przyczyny kompromisu polsko-austriackiego. Kwestja ruska. «Przy Tobie stoimy i stać chcemy». Tendencja antyrosyjska	51
XI. Irredenta przeciw ugodzie. Szujski przeciw irredencji. Walka o przeobrażenie Austrii. Idee Fr. Smolki. Ugodowość Ziemiałkowskiego i Gołuchowskiego	57
XII. Wspólny front polski przeciw Rosji. Próby wciągnięcia Austrii a Andrassy. Nadzieje pokładane we Francji. Rok 1870. Mowa Klaczki na sejmie lwowskim. Udział Polaków w Komunie paryskiej. Francja a Polska po r. 1870	67
XIII. Wrażenie klęski Francji. Zniknięcie sprawy polskiej z dziedziny międzynarodowej	79
XIV. Myśl filozoficzna demokracji polskiej. Odrodzenie a mit Polski. Etyka narodowa. Praca kulturalna demokracji. Ideologia konserwatywna. Poglądy Pawła Popiela, Szujski, Tarnowski, Stańczycy a demokraci	82
XV. Różnice praktyczne. Roboty irredenty polskiej. Konserwatywna straż pożarna. Kwestja ruska. Skonsolidowanie się stańczyków . .	93
XVI. Europa po r. 1870. Charakterystyka Bismarcka. Polityka konserwatystów w Austrii. Sprawa polska a Andrassy. Klerikalizm	100
XVII. Wojna rosyjsko-turecka. W Królestwie słowianofilstwo. Głos Smolki. Romanowicz żąda od Austrii gwarancji. Stanowisko Poznańskiego. «Konfederacja narodu polskiego». Polityka Anglii, Piusa IX, Austrii. «Rząd narodowy»	111
XVIII. Słabość legionu polskiego. Wzburzenie demokracji, konserwatyści liczą się z Rosją. Grocholski i Dunajewski apelują do Austrii. Kongres berliński. Trzy memorjały polskie. Artur Hausner i Ludw. Wolski przeciw aneksji Bośni i przeciw Rosji. Stanowisko Czechów. Koło Polskie rozstrzyga na korzyść rządu	119
XIX. Upadek myśli polskiej w Austrii a wzmożenie się wpływów polskich. Koźmian formułuje program trójlojalizmu	130

KSIĘGA DRUGA

Polityka trójlojalizmu.

I. Zawiązki ideologii trójlojalizmu. Trójlojalizm taktyczny Wielopolskiego	134
II. Lojaliści po upadku powstania. Program abdykacyjny Kaz. Krzywickiego. Program Kraszewskiego	135
III. Reakcja i pansławizm w Rosji. Prześladowania w Królestwie. Rozwój ekonomiczny, odbicie ideologiczne w pozytywizmie, wśród	

konserwatywnego ziemiaństwa. Polityka Zygm. Wielopolskiego. Ugodowość wśród szlachty, klerykalizm jednym z bodźców . . .	139
IV. Polityka inteligencji. Program Al. Świętochowskiego. Epilogi Andrzeja Zamoyskiego . . .	152
V. Zorganizowanie się ugody. Włódz. Spasowicz. Erazm Piltz. Petersburski «Kraj», jego obóz i polityka. Przeliczowanie przez «Chwilę». Dalsza polityka ugodowców. Mikołaj II w Warszawie. Memorjał Imeretyńskiego. Bankructwo ugody w zaborze rosyjskim . . .	158
VI. W zaborze pruskim. Wpływ «walki kulturalnej». Upadek dawnych niepodległościowców. Bismarkowski system ustaw eksterminacyjnych. Postawa społeczeństwa szlacheckiego. Sympatje słowiańskie i zwrot ku ludności. Wilhelm II. Era Capriwiego. Podkład ekonomiczny. Śląsk Górny. Ustalenie się fizjognomji politycznej zaboru pruskiego . . .	175
VII. Zabór austriacki. Polska polityka zagraniczna i położenie Europy. Bierność polska. Przegrana Austrii na polu międzynarodowem. Stanowisko demokracji. Próba dywersji polskiej w r. 1888. Wygranie przez Wiedeń kwestji ruskiej. Łączność trójzaborowa ugodowców. Polityka hr. Gołuchowskiego . . .	184
VIII. Błędniecie polskiego ideału państwowego. Epigoni realizmu i romantyzmu. Stef. Buszczyński. Porachunek sumienia stańczyków . . .	197
IX. Polityka stańczyków wewnętrzna. Era Badeniego. Oportunizm i podłoże jego stanow. Działalność demokracji. Szczepanowski. Neokonserwatyzm. Wpływ ugody w Galicji. Reakcja przeciw trójlojalizmowi . . .	200

KSIEGA TRZECIA

Odzycie ruchu niepodległościowego w związku z nowoczesnemi ruchami społecznemi.

Stan sprawy polskiej z końcem XIX i na początku XX w. Kulminacyjny punkt trójlojalizmu. Powstanie nowych kierunków politycznych: socjalizmu i narodowej demokracji . . .	211
I. Socjalizm utopijny na emigracji. Pierwsze przebliski idei socjalistycznej w kraju. Przełom w stosunkach ekonomicznych w Polsce po r. 1867. Powstanie nowoczesnego socjalizmu i jego trzy fazy rozwojowe . . .	213
II. Napływ działaczy z Rosji. Ideologja walki klas, program brukselski, charakter kosmopolityczny ówczesnego socjalizmu. Założenie «Proletariatu» i jego działalność. Początki socjalizmu w Galicji. Ignacy Daszyński. Słaby rozwój w Poznańskiem . . .	219
III. Socjalizm patryjotyczny. Jego przodownik Bol. Limanowski. Początki organizacyj socjalistyczno-patryjotycznych, czasopismo «Pobudka». Stosunki sprzyjają rozwojowi idei patryjotycznej w socjalizmie. Zjazd paryski 1892 r., założenie «Związku zagranicznego socjal. polskich». «Szkic programu PPS.» z postulatem niepodległej Polski . . .	231
IV. Epigoni roku 1863. Pierwsze związki niepodległościowe w latach siedmdziesiątych, manifestacje patryjotyczne. Ówczesne prądy wśród	

- młodzieży, dążność do uzgodnienia patriotyzmu z nowoczesnymi ideami społecznymi. Założenie «Głosu», ideologia ludowa. Starsze pokolenie na emigracji. Z. Milkowski, jego «Rzecz o obronie czynnej i o skarbie narodowym». Powstanie «Ligi Polskiej» i jej program. «Związek młodzieży polskiej». Fazy w życiu ideowym nowego ruchu. Pierwsza faza niepodległościowo-rewolucyjna . . . 238
- V. Sprawa włościańska w epoce porobiorowej do r. 1863. Ukształtowanie się stosunków w Poznańskim, w Galicji. Początki ruchu ludowego. Program Wysłoucha, powstanie stronnictwa ludowego 253
- VI. Socjalizm na emigracji i w kraju. Przeważający w nim patriotyzm rewolucyjny. Autobiografia Józefa Piłsudskiego. Teoretycy partii, pisma K. Krauza. Stosunek do Rosji. Idea powstania zbrojnego. Stosunek do Międzynarodówki. Pogląd na całokształt zagadnień państwowych. Działalność partii w Królestwie, w Galicji, w zabiorze pruskim. Obóz Socjaldemokracji, teoria «organicznego wcielenia» R. Luxemburg. Program S. D. «P. P. S. Proletariat» . . . 258
- VII. «Liga» w pierwszej fazie swego istnienia. Zwrot ku nacjonalizmowi. Jan Popławski. Roman Dmowski i jego «Myśli nowoczesnego Polaka». Teoria «egoizmu narodowego» Balickiego. Stanowisko stronnictwa w polityce zagranicznej, jej charakter antyrosyjski. Działalność N. D. w Poznańskim i Galicji. Etapy w rozwoju stronnictwa podług Balickiego. Zwrot ku realizmowi politycznemu. Działalność wśród ludu . . . 275
- VIII. Królestwo w chwili wybuchu wojny rosyjsko-japońskiej. Stanowisko stronnictw. Akcja Piłsudskiego w Tokio — przeciwdziałanie Dmowskiego. Ruch rewolucyjny w Rosji. Stosunek do rewolucji rosyjskiej pogłębia rozłam wśród polskich grup socjalistycznych. N. D. zwinia sztandar niepodległościowy i wstępuje w fazę antyrewolucyjną. Walka między PPS. a N. D. na tle strejków ekonomicznych. Związek postępowo-demokratyczny. Zjazd realistów polskich z politykami rosyjskimi w Moskwie. Program autonomii Królestwa. Akcja terrorystyczna, manifest konstytucyjny. PPS. i SD. zyskują wpływ stanowczy na masy. I. Daszyński w polemice z CKRPPS. zaznacza potrzebę przygotowywania sił do walki z Rosją. Idea niepodległości Polski w literaturze. Przygotowania do wystąpienia zbrojnego. Piłsudski organizuje «bojówkę», szereg zamachów. Społeczeństwo wobec działalności Piłsudskiego. Przegląd partij politycznych. ND. zwalcza kierunki rewolucyjne. Rezultaty pracy niepodległościowej. Zależność polityki polskiej od konstelacji Europy i państw zabornych. Obawa przed Prusami zjednywa ND. zwolenników . . . 296

KSIEGA CZWARTA

Polonia irredenta i dążność autonomiczno-zjednoczeniowa.

- I. Reakcja porewolucyjna. Ukształtowanie stronnictw w Królestwie 318
- II. Stosunek Koła polskiego do stronnictw rosyjskich. Program auto-

nomji Królestwa. Reakcja stołypinowska. Pod wpływem wzmożonej akcji antypolskiej w Niemczech i zaostrzającej się sytuacji międzynarodowej zwrot ku sojuszowi z Rosją. Dmowskiego «Niemcy, Rosja a kwestja polska»	320
III. Ruch «neosłowiański» i jego zwolennicy w Polsce. Udział Dmowskiego, kongres słowiański w r. 1908. Wpływ neoslawizmu na politykę polską w Austrii. Sprawa Chełmszczyzny, bankructwo neoslawizmu w Polsce	326
IV. Program walki zbrojnej Piłsudskiego. Jego działalność, pierwsze organizacje wojskowe w Galicji. Piłsudski o przyszłej walce z Rosją. Powstanie «Komisji Tymczasowej». Działalność obozu niepodległościowego. Odbicie kierunku niepodległościowego w literaturze politycznej, belletrystyce, historjografji	331
V. Walka o orientację. A) W zaborze pruskim. Polityka rządu wobec Polaków. Postawa stronnictw polskich. Odrodzenie polskości na Śląsku, stosunek do Niemiec. Wynikiem tych stosunków: brak poważniejszej walki o «orientację. B) W zaborze rosyjskim. Przesilenie w N. D. Jej polityka ugodowa wobec Rosji w oświeceniu St. Bukowieckiego. Przeciwdziałanie «frondy» i «secesji». Program neutralności sformułowany przez A. Chłonińskiego. Propagowanie bierności przez ND., jej walka z irredentą. C) W zaborze austriackim. Początki sporów o orientację pod wpływem przesilen europejskich. Założenia orientacji austriackiej. Jej przeciwnicy. Walka o orientację na tle stosunków partyjnych. M. Bobrzyński, «Blok» i «Antyblok»	341
VI. Zagadnienia poszczególne. A) Sprawa rusko-ukraińska. Jej rozwój w Galicji. Nacjonalizm ruski. Stanowisko obozów polskich. Andrzej Potocki, Bobrzyński, reforma wyborcza w 1913. B) Sprawa litewska. Początki ruchu narodowego litewskiego. Jego zabarwienie prorosyjskie i antypolskie. Stanowisko społeczeństwa polskiego. C) Sprawa żydowska. Program asymilacyjny. Początki ruchu narodowego żydowskiego. Moment gospodarczy. Wybory do Dumy w 1912. Zaostrzenie się kwestji żydowskiej. D) Czynniki gospodarczy. Teorja «organicznego wcielenia» i jej przeciwnicy	357
VII. Obozy polskie w 1914. Wybuch wojny. Piłsudski wkracza do Królestwa	373

WILHELM FELDMAN

DZIEJE POLSKIEJ MYŚLI
POLITYCZNEJ
1864—1914

WYDANIE DRUGIE

PRZEJRZAŁ I UZUPEŁNIŁ JÓZEF FELDMAN

Z PRZEDMOWĄ

LEONA WASILEWSKIEGO

WARSZAWA MCMXXXIII

INSTYTUT BADANIA NAJNOWSZEJ HISTORJI POLSKI

Wydawnictwo Instytutu Historii Uniwersytetu Warszawskiego

Wydawnictwo Instytutu Historii Uniwersytetu Warszawskiego